

28,19) 'Menjetekek el az egész világra, és hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek!' (Mk 16,15) Az ő munkáját nektek kell folytatnotok. Ha ti nem teszitek, senki más nem fogja megtenni helyettetek. Ti vagytok az ő képviselői a földön. Óriási felelősség van a vállatokon, de ne féljetekek! Ha a feladat túl nagynek látszik, ha túl sok nehézség tornyosodik előttetek, csak gondoljatekek utolsó szavaira: 'Én veletekek vagyok mindennap, a világ végéig.' (Mt 18,20) Így hát ne habozzatekek, ne vesztegessétekek az időt; induljatekek, kezdjetekek el a munkát; Ő küld bennetekek!"

Friedrich Wulf

A HITÉLMÉNY MINT A KERESZTÉNY TANÚSÁGTÉTEL ELŐFELTÉTELE

1. Ha felvetjük ma a témát, hol van a helye az életben?

Röviden felvázolom az előtörténetet. A 19. századot (a katolicizmuson belül) a hit és a tudomány közötti kapcsolat problémájának megvitatása jellemezte; először apologetikus módon, a kifelé irányuló védekezés formájában; később aztán egyre növekvő mértékben az Egyházon belül is, a belső egyházi vitában. A hivatalos egyházi megnyilatkozások megrekedtek egy túlságosan statikus és elvont fogalmi körben, mégpedig a hagyományos bölcséleti és teológiai fogalmakban, és nem szenteltek elég figyelmet a természettudományi és szellemtudományi eredetű új fogalmi rendszereknek. Mai tudásunk szerint nem látták teljes komolyságában a problémát. Ezzel együtt növekedett a belső egyházi rossz közérzet a hitről szóló hivatalos tanítás és a ténylegesen megélt hit közötti különbség miatt. A hitélmény mint emberi megtapasztalás mindig alá van vetve a folyton változó történelemnek, valamint a történelem megismerési módszereinek, gondolatmodelljeinek és az ezekből adódó elképzelések világának. E rossz közérzet valóságos csúcspontját az ún. modernista vita jelentette. Mint ilyen időszakban mindig, az ellenfelek végletekbe hajtják egymást. Amit akkor elítéltek, az a következő vélemény volt: az áthagyományozott hitformulák – azok is, amelyek a hivatalos egyházi teológia szerint nincsenek alávette változásnak – csupán külsődlegesek a tényleges hithez képest; a valósággal már nem állnak kapcsolatban; ezért – ma így mondanánk – többé-kevésbé ideológia jellegük van; az egyetlen dolog, ami a hit szempontjából számít, a belső élmény. Ezt a nézetet immanencia-teológiának nevezték. E teológia szerint, ha be akarunk hatolni a hitformulák igazságába, először az ember és történelmét kell szemügyre vennünk. Az ember és történelme mérvadó

nemcsak a hit helyes gyakorlása terén, hanem a hitletétemény mindenkor esedékes megfogalmazásához is.

Nem nyert megoldást annak a meghasonlásnak a problémája, amely egy nagyon racionalista és egy teológiailag silányan megalapozott, ezért inkább moralizáló, palagiánus és élményveretű lelkiség között ténylegesen fennállt, és amely jellemezte a 19. századot és a 20. század elejét. A második világháború után ismét megkísérelték, főképp Franciaországban, hogy az áthagyományozott hitbeli kijelentéseket (mint valami kemény magot) feltörjék az időszerű hithirdetés céljaira (de Lubac, Congar, Chenu, Rondet); igénybe vették az újabb biblikus, patrisztikus és dogmatörténeti tanulmányokat, sőt a kifinomult hermeneutika eszközeit, valamint az embertudományok eredményeit is. A kísérlet azonban ismét leállt, ezúttal XII. Pius "Humani generis" kezdetű enciklikája nyomán. Főleg az emberi nem származásáról, az áteredő bűnről, valamint a természet és a természetfeletti kapcsolatáról szóló formulák körül forgott a kérdés. A probléma azonban megoldatlanul függőben maradt, és továbbra is sürgetett. A teológia nem nyugodott meg, annak ellenére, hogy – vagy éppen azért, mert – az említett teológusokat félreállították. A II. vatikáni zsinaton a megoldatlan kérdések ismét mind feltörték. Azóta szédítő gyorsasággal követik egymást.

Az ún. antropológiai fordulat határozza meg döntően korunk teológiai kérdésfeltevését. Ahhoz, hogy az isteni kinyilatkozás szavát ismét határozottabban igazoljuk az élet valóságában és a tényleges megtapasztalásban, ma már nem közvetlenül a kinyilatkoztatás szavából indulunk ki, mintha az önmagában állna, és mintha önmagából értelmezhető is lenne; értelmezése egyben alulról is jön, magának a szónak történelmi kötöttségeiből, valamint a jelenkor elgondolás- és élményvilágából. Magától értetődő, hogy a kinyilatkoztatás, úgy, amint megtaláljuk a Szentírásban és a szenthagyományban, az "alulról épülő teológia" számára is a hitvallás és a hitgyakorlat szabályozója. Ez a teológia azonban igyekszik a kinyilatkoztatást az emberi egzisztencia evilági lételelemzéséből kiindulva megvilágítani, a kinyilatkoztatást "alulról kiindulva" is megközelíteni. (Vö. Karl Rahner transzcendentális lételegondolását, amely új módon és új következtetésekkel ragadja meg és fejleszti tovább a keresztény gondolkodástörténet bizonyos döntő motívumait, mint pl. Ágoston mondását az emberi szív Istenre irányuló nyugtalanságáról, vagy a desiderium naturale in visionem – az ember természetes istenlátási vágya – témakört stb.) Emögött ott áll az a jogos feltételezés, hogy Isten az ő szavát eleve a kérdező és kereső ember megismerési és megtapasztalási horizontjába mondja bele, hisz az ember önmaga erejéből képtelen lenne megvilágítani saját létét; ezenkívül, hogy Isten nem is fejezhetné ki magát másképpen, ha meg akarja magát értetni velünk. (Nem teljesen ezen a vonalon helyezkedik el Barth dialektikus teológiája, amely szerint Isten szava merőlegesen tör be; sem Bultmann egzisztencia-teo-

lógiaja, ahol a kinyilatkoztatás szavának tartalma a megtérés sürgetésével, a hitdöntésre szóló felhívással egybeesik és abban benne foglalatik.)

A lelkiiségre, a megélt hitre közvetlen következményei vannak az ilyen teológiai módszernek. Mivel az élményeknél megreked, főleg három jellemzője van: 1. Erősen kihangsúlyozza a humánumot, pl. az üdvösséget az embernek az emberiséghez való felszabadításaként értelmezi. 2. Újra felfedezi a hit világhoz kötöttségét és a világért vállalt felelősségét, amint pl. Teilhard de Chardinnál vagy Metznél látjuk. 3. Beiktatja a hit és a kinyilatkoztatás megértési szintjébe az emberi lét történelmiségét, és ezzel valamilyen dinamikus, önmagán állandóan változó tényezőt, amint ez kifejeződik a hitbeli kijelentések és az etikai renddel kapcsolatos kijelentések változásában egyaránt. Ide tartozik az a felismerés is, hogy a teológiai alapelvek szükségyszerűen változnak, ami már észlelhető az Újszövetségben. Minden elmélet elszerűen felülmúlható, a teológiában is.

2. Mit jelent a hitélmény?

Célzatosan nem istenélményről beszélünk. Ez utóbbi kérdés még bonyolultabb, ha a fogalmat szűkebb értelemben vesszük, habár az istenélményt a katolikus hagyomány lehetségesnek tartja, és ősidők óta megtapasztalta, mint pl. a misztikában. A teológia történetében Mózes és Pál ennek legkiválóbb példái. Ám itt is mindig csak a hit szintjén történő felismerésről, élményről van szó. A misztikus felismeri, megtapasztalja Isten tevékeny jelenlétét saját lelke mélyén; biblikus kifejezéssel élve: "hátról" ismeri meg, éli át Istent (Kiv 33,23: Mózes a szikla mélyedésében, Isten dicsősége elvonul előtte, Isten saját kezével befödi, csak hátról láthatja Istent; 1Kir 19,13: Illés Hóreb hegyén, a próféta eltakarta arcát, amíg Jahvé átvonult). Tárgyában ugyan a hitélmény nem különbözik az istenélménytől – amint ezt még látni fogjuk –, mégis valami szerényebb dolgot akar kifejezni, hogy elkerülje a lehetséges félreértéseket. Minden hívő szert tesz hitélményekre, ha tényleg a hitből él; különben a hite nem lenne eleven, elhalna, könyvszagú tudássá zsugorodna. A hitélmény szót helyettesíti gyakran a "lelki megtapasztalás" kifejezés, a Lélekből megtapasztalás, a Róm 8,16 értelmében: "A Lélek maga tesz tanúságot lelkünkben, hogy Isten gyermekei vagyunk", sóhajtozik bennünk, s általa mondhatjuk: Abba, Atyánk (uo. 15.26).

"Élmény", "tapasztalat": ezt a kissé elmosódó fogalmat használjuk abban az értelemben: "kipróbálás folytán tudni", megismerni életvitellel, cselekvéssel és megszenvedéssel. Ebben az értelemben mondjuk, hogy bizonyos embereket tapasztalatból ismerünk; az így megszerzett ismeret egyfajta jártassági ismeret.

Ha a hitre alkalmazzuk, a következőt jelenti: életemben, életem folyásában és történetében (vagy ama közösség, amelyhez tartozom, életkörülményei között) rá kell állnom Isten szavára; más kifejezéssel: hitben el kell

fogadnom a szót, bizonyos bizalomelőlegezéssel az őstanúk és az egész hagyomány tanúságtétele irányában, és egyben a saját, a tapasztalást megelőző, alapvető hitmagatartásomból is kiindulva, amelyben az én értelemre irányuló keresésem "tapasztalássá" válik: megtapasztalom, hogy életemet a szó nyomán kell elrendeznem, a szó hatalma alatt kell maradnom, akkor is, ha úgy tűnik, hogy a valóság a szót meghazudtolja. Akkor – mondja a hagyomány – megtapasztalom az isteni szó igazságát; nem fogalmi és mégis valóságos ismerettel; nem egyszerre, hanem fokozatosan, életútjaim és életsorsom szerint és ama következetességem szerint is, amennyire hívő vagyok a mindennapi életben. Egyre mélyebben behatolok az isteni szó igazságába; tapasztalatból fogom tudni, amit Jób így fejez ki: "Azelőtt csak hírből hallottam felőled, most azonban saját szememmel láttalak" (42,5); itt a "láttalak" ellentéte a másodkézből származó "Istenről való hallásnak", és a közvetlen, önmagam megvalósította ismeret-élményt jelenti. Ezzel nem zárjuk ki, hogy a tanulás, a beszélgetés stb. hozzájárulhat, sőt hozzá is kell járulnia a kinyilatkoztatott hit ismeretének elmélyítéséhez. A döntő tényező mégis mindig a hit gyakorlati foganatosítása. Különösen azon hitigazságoknál válik ez kifejezetté, amelyeknek megismerése – ahogy Pál (Ef 3,19) mondja – minden emberi, értelmi, tárgyi, fogalmilag felfogható, kategoriális megismerést felülmúl; ilyenek az Isten titka, Krisztus titka, Isten bánásmódja népével, a kereszttitka, a megváltás, a megdicsőülés, a kárhozat. Az ilyen és hasonló titkoknál szükséges és fontos ugyan a tételes megfogalmazás, mert a szavak megnyitják a megismerés és a közlés kapuját. A kifejezések azonban csak eszközök maradnak, amelyekben az eleven hit, a hitélmény kimondja, kifejezi magát, mégpedig olyan nyelven, amely tudja magáról, hogy rá van utalva az általános emberi közlésmódra.

Kissé teológiailag pontosabban, s ezzel meglehetősen elvontan elméletileg szólva: A hit, mint fides quae (amit hiszünk), a kinyilatkoztatás tartalmára irányuló hit, két mozzanatból származik: 1. a kinyilatkoztatás hordozóinak (és az egyházi hagyománynak) a tanúságtételéből, 2. a belső hitvilágosságából, a Lélek eleven ráhatásából; a Lélek ajándékozza a hitre való készséget, a bizalomból álló hitet, a fides qua-t (azaz a hitet, amellyel hiszünk, az isteni Te felé megnyíló párbeszédet). Az, amit hiszünk, és az a hit, amellyel hiszünk, elválaszthatatlanul egymásba fonódnak. Minél inkább hiszek feltétel nélkül Istenben, és foganatosítom ezt a hitemet a mindennapi életben is, örömben és szenvedésben, a kísértésben, a vétekekben, a kilátástalanságban, annál mélyebben hatolok be a kinyilatkoztatott igazságba, a titokba. És fordítva is érvényes: minél mélyebbre hatolok a kinyilatkoztatásba, amely egyetlen misztérium, annál bensőségesebb hittel kapcsolódom Istenhez. Eközben a mélyebb hitélmény mindjobban felveszi magába a szent szövegek betűjéhez mereven ragaszkodó hitet, "integrálja" úgy, hogy mindinkább egybeolvad, eggyé lesz az, amit hiszünk, és az isteni Te felé megnyíló hit. Majdnem azt is mondhatnánk, hogy az, amit hiszünk, legmélyebb valóságában azonos az isteni Te felé való irányultsággal: "Te, Istenem,

létezel, és Te vagy a szeretet", illetve: "Jézus, akiben Isten jelen van, él, itt van." Mindez azonban csak a hitélményben valósul meg, amelyet szorosan véve nem lehet fizekre bontani, amely felülmúlja az értelmi megismerést, és mégis maradandóan reá van utalva.

3. Hogyan igazolható, hogy a hitélmény igazi, nem pedig ábránd?

Isten "belemondja" szavát az ember élmény- és megértésszintjébe. Mármost a bibliai szó lefordítása korunk élmény- és megértésszintjére, az én folyton új helyzetemből adódó szintre is, sokkal inkább a Lélek által történik, mint az exegézissel. A Lélek hordozza ugyanis a sajátos élményt, tovább viszi, és így vezet be a teljes igazságba (Jn 16,13).

Amikor tehát Isten "belemondja" szavát az ember élmény- és megértésszintjébe, és a hívő tapasztalja ezt a szót saját életének élményében és nyelvtana szerint, akkor a hívőben és történetében észlelhetővé kell válnia, hogy hatékony az a szó, amelyre hittel ráhagyatkoztam.

Milyen kritériumok vannak ehhez a megállapításhoz? Minden nagy akadály, tévedés, kudarc és vétek ellenére életem alakult. Még a sötét eseményekben és órákban is, és éppen azokban mindig megnyílt egy út, amely a jövőbe vezetett. Így megtanultam elfogadni magamat, önmagamhoz tértem; mindjobban legyőztem az önmagamtól való elidegenedést. Ezáltal nagy szabadságot kaptam ajándékba, amely lehetővé tette, hogy elfeledkezhessem magamról, és hogy hagyjam magam Istentől az emberek szolgálatába állítani. Ez nem utolsó sorban más hívők által történt, akik hitüknek ebből az alapélményéből éltek. Így biztonságra tettem szert, szívem legmélyét béke és öröm (vö. Gal 5,22) töltötte el és minden ingadozásban olyan alakulást tapasztalok, amely nagyon mélyre hat: jóságot, megértést, megbocsátást, türelmet. – A hívő hitélménye eredetiségének legkevésbé elvitatható kritériumait ellentétes belső megtapasztalásban kapja meg: ott, ahol a szenvedésben örömet, a gondban gondtalanságot, a reménytelenségben reményt, a hit kísértéseiben és a hitre való képtelenségben hitet kap ajándékba.

Hasonló tapasztalatra tehet szert olyan csoport is, amely a hitben és a hit érdekében találkozik. Itt a hitélmény valóságának ismérvei: az egymás kölcsönös elfogadásáról, a jóindulatról és az egymásért való jelenlétről adott tanúság, kölcsönös tanúságtétel a hitről, a konfliktusok közös elviselésében mutatott türelem, és az a mód, ahogy a konfliktusokat feloldják; végül bizonyos jelek kinyilvánulása, amint ilyenekről már Pál hírt ad a korintusi közösséggel kapcsolatban. Am nagyon kérdésesnek tűnik, ha a fő hangsúlyt, mint egyes pünkösdista csoportok teszik, a rendkívüli, pl. a nyelveken való beszédre helyezik, és az ilyesmit önmagáért keresik. Nem kellene ennél sokkal többre becsülni a mindennapi szeretet és segítőkészség karizmáját? Nem is szólva arról, hogy így a tévedés lehetősége kisebb lenne.

A kívülről állóknak az ilyen ismérvek nagyon is szubjektívnek tűnhetnek. Az történi pl., hogy a hívő a hit fényében úgy értelmezi saját életét, annak meghatározott jelenségeit és eseményeit, mint Isten beavatkozását, és ezért mint kegyelmet, s ebben nagy erőt és segítséget talál. Meghallgatottnak tudja magát, olyannyira, hogy egyes dolgok Isten csodálatos beavatkozásának tűnnek szemében. Teljesen biztos efelől, mert ez tartja és bátorítja, hogy tovább haladjon. Ha ezzel még az is vele jár, hogy a hívő könnyedén vállalja a nehézségeket, állja a megalázást, elviseli a kudarcot, alázatosabbá, szolgálatkészebbé és önzetlenebbé válik, saját személyét képes háttérben tartani, mindez az illető számára joggal olyan kritériumnak számít, amely hitélményeinek hitelessége mellett szól, még akkor is, ha ezt senkinek sem tudja bebizonyítani.

Am mindezen ismérveket még egyszer le kell mérni az Egyházon, a hitre vonatkozó egyházi hagyományon, az éppen időszerű egyházi tanítóhivatalon, a közösségen és annak hitén. Így a hívő nyilvános megítélés alá veti hitének nyelvezetét, egyben saját hitélményét. Így megerősítést és egyben helyesbítést kap, és amennyiben kész beleilleszkedni az Egyház és a közösség hitébe, hitélménye hitelességének újabb megbízható ismérévére tesz szert. Hisz a Lélek szól a közösségekhez (vö. Jel 2,7.11.17.29; 3,6.13.22).

4. Mit értünk a hitről való tanúságtételen?

Gyakran előfordul az Újszövetségben a "tanú", "tanúság" kifejezés, mégpedig központi helyeken: amikor arról van szó, hogy az Atya küldi és megbízza a Fiút, valamint Krisztus küldi és megbízza a tanítványokat (apostolokat). Jézus egyenesen maga a Tanú. A jánosi Jelenések könyve "hűséges tanúnak" nevezi (Jel 1,5; 3,14); Pilátus előtt maga vallja, hogy az igazságról kell tanúságot tennie (Jn 18,37); ez konkrétan azt jelenti, hogy be kell mutatnia az Atyát mint igazságot: "Atyám! Kinyilatkoztattam nevedet az embereknek, akiket a világból nekem adtál." (Jn 17,6.26) Ő az, aki "Poncius Pilátus idején kiváló tanúságot tett az igazságról" (1Tim 6,13). Ebben az Isten által elrendelt tanúi mivoltban a tanítványok is részesülnek: "Tanúim lesztek Jeruzsálemben s egész Júdeában és Szamáriában, sőt egészen a föld végső határáig" (ApCsel 1,8); "Ti tanúi vagytok ezeknek" (Lk 24,48), vagyis Jézus szavainak és tetteinek. Ennek megfelelően a tanítványok "Krisztus tanúinak" is tartják magukat; tanúságuk Krisztus-tanúság. igen, ők "az Istentől előre kijelölt tanúk" (ApCsel 10,41).

Mit is jelent tulajdonképpen az Újszövetség szóhasználatában "tanúnak lenni" és "tanúságot tenni a hitről"? A kifejezéseket a jogásznyelvből kölcsönözték, ezért bírósági jelleggel rendelkeznek: a tanúságtétel törvényszék előtt tett, kötelező erejű kijelentést jelent olyasmivel kapcsolatban, amit valaki maga látott, hallott és átélt, amiről éppen ezért megbízhatóan tudósíthat. Az Újszövetség tanúja a világ nyilvánossága előtt áll. Elő kell lépnie, ki kell állnia. Hivatalos, megbízott tanú, a legfelsőbb tekintély meg-

bízásából. De emberi vonatkozásban is köteles tanúságot tenni, az embereknek ehhez joguk van: számonkérhetik, "mi az alapja annak a reménységnek" (1Pét 3,15), amely a tanúkat élteni. Hiszen a hit kihívás a pusztá értelem, a "common sense", a világ számára. A világ ki akar teljesedni, de képtelen erre, mert a halál csíráját hordozza magában. A bíróságnak, amely előtt tanúskodni kell, kettős arca van; egyrészt a világ ítélőszéke, amely maga elő idezi az Isten küldötteit, de még inkább Isten bíraskodása a világ felett. Ez a törvényték egyrészt megtapasztaltatja a tanúval a maga tehetetlenségét, és ugyanakkor végső győzelmet hirdet Isten feltételezett tehetetlenségében. Az újszövetségi tanú sohasem magánszemély; nem csak magáért szól, hanem mindenkiért és mindenki előtt áll ki.

Jellemezzük még pontosabban ezen tanúságtévést. Annak a tanúnak, akiről itt szó van, szem- és fültanúnak kell lennie, arról kell tanúságot tennie, amit ő maga látott, hallott, átélt és megtapasztalt. Ez áll elsősorban Krisztusról. "Az Egyszülött Fíú nyilatkozhatta ki, aki az Atya ölen van." (Jn 1,18) Ezért arról tanúskodik, amit az Atyánál látott, és amit tőle hallott (Jn 5,37; 3,32: Nikodémushoz). Ezért mondhatja főpapi imájában: "Most már tudják, hogy a tanítást, amit kaptam tőled, tovább adtam nekik (a tanítványoknak)." (Jn 17,8) "Bizony, bizony, mondom neked: arról beszélünk, amit tudunk, s arról tanúskodunk, amit láttunk." (Jn 3,11) Hasonlót mondhatunk a tanítványok és apostolok tanúságáról. Tanúskodásuk előfeltétele: "Kell tehát, hogy azok közül, akik mindig velünk tartottak, amikor a mi Urunk, Jézus közöttünk járt-kelt, kezdve János keresztségétől egészen mennybevétele napjáig, valaki velünk együtt tanúskodjék feltámadásáról." (ApCsel 1,21k) A felkészülés a Feltámadottal való találkozásra, amely a teljes hitet meghozta, a Jézus földi élete folyamán mondott szavainál és véghezvitt tetteinél való otlét, azok megélése volt, és a megéléssel együtt megadatott begyakorlás a hitbe. ("Ti már tiszták vagytok – mondta Jézus az utolsó vacsorán – annál a szónál fogva, amelyet hozzátok intéztem.") Ezért a tanítványokra feladatul bízott tanúskodás végső fokon a feltámadás igazolására irányul, pontosabban arra a Valakire, "akit keresztre feszítettek, de aki feltámadt"; "ennek mi mind tanúi vagyunk" – adja hírül többször is az Apostolok Cselekedetei (2,32; 3,15; 10,39k; 13,28kk). Összefoglalásképpen ezt olvasuk az első János-levél kezdetén: "Ami kezdettől fogva volt, amit hallottunk, amit a szemünkkel láttunk, amit szemléltünk, és amit a kezünkkel tapintottunk; az élet Igéjét hirdetjük nektek. Igen, az élet megjelent, láttuk, tanúságot teszünk róla, és hirdetjük nektek az örök életet, amely az Atyánál volt és megjelent nekünk. Amit láttunk és hallottunk, azt nektek is hirdetjük, hogy ti is közösségben legyetek velünk." (1Jn 1,1–3) Mindezt tanúsítani kell a világ előtt: "Megparancsolta nekünk, hogy hirdessük a népnek és tanúsítsuk." (ApCsel 10,42) Ám itt nem egy külső kényszerrel van szó: "Mi nem hallgathatunk arról, amit láttunk és hallottunk." (ApCsel 4,20) A Jézussal kapcsolatos élmény előtt leomlanak a szív falai; kikívánczik, nem ismer határt, nem mérhető e világ mértékeivel.

5. Hitelmény és tanúság a hitről

A mondottakból világos a hitelmény és a hitről való tanúságtétel közötti szoros és megbonthatatlan kapcsolat. A hitről való eredményes tanúságtétel feltétele a hitelmény. A tanítványoknak élménytudásuk volt Jézusról és az ő titkáról, amely teljesen csak a feltámadás misztériumában tárult fel, és ez a tudás – bár hivatkozhatott látott, hallott, együtt átélt, közvetlenül megtapasztalt dolgokra, mégis – megmaradt hittudásnak. Mivel hitelményük Jézus- és Krisztus-élmény volt, amit ajándékba kaptak a Lélekben, Jézus Lelkétől, azért tanúságtételük teljesen a Krisztus-misztériumra összpontosul, méghozzá két vonatkozásban is. Egyrészt az Atya oldaláról: Ő előbb szeretett minket, és elküldte Fiát, mikor még bűnösök voltunk (vö. 1Jn 4,10); benne, életében és szavaiban maga az Isten szólalt meg. Másrészt közvetlen Krisztus oldaláról: Életét adta mindenkiért, engedelmeskedve az Atya szerető akaratának, és mivel halálakor bizalommal adta magát az Atya kezébe, ezért szeretetét és bizalmát végérvényesen elfogadta az Atya, sajátos dicsőségébe emelte őt, és ráruházta az uralmat mindenek felett. Az Atyáról és a Fiúról szóló ezen egyetlen üzenetet adták tovább az apostolok (tanítványok) megbízatásból és a Szentlélek által, hisz "senki sem mondhatja: 'Jézus az Úr', csak a Szentlélek által" (1Kor 12,3). Annak, aki lélekben akarja az evangéliumot hirdetni, tapasztalatból kell beszélnie, és ki kell tárulkoznia a Lélek felé, hogy ne valami más evangéliumot hirdessen. Még a tanítványok és apostolok feje felett is ott lebeg a hamis tanúvallomás átká, amelyről Pál beszél (Gal 1,8).

Amit a tanítványok és apostolok hitre vonatkozó tanúságtételéről mondanunk kell, az analóg, vagyis hasonló módon érvényes azok hittanúságára is, akik az Egyházban megbízást kaptak Isten szavának hirdetésére, sőt minden keresztény hittanúságára is, mert a keresztségben és a bérnyúlásban mindegyiküket felvértezték, és mindegyik megbízást kapott a hit ezen tanúsítására. Megismételjük e tanúságtétel ismertetőjeleit:

1. E tanúskodás ősforrása a Krisztus-misztérium, amelyről az Efezusi levél így ír: "Tudtunkra adta ugyanis (az Isten, a mi Urunk, Jézus Krisztus Atyja) akaratának titkát, azt az előre meghatározott jóságos tervét, hogy elérkezik az idők teljessége, és Krisztusban mint főben újra egyesít mindent, ami a mennyben és a földön van. Igen, mi is őbenne nyertük el az örökséget annak végzéséből, aki mindent szabad elhatározása szerint tesz. Szolgáljunk hát fölsége dicsőségére, mi, akik már korábban is Krisztusba vetettük reményünket." (1,9–12) Ezzel az egy és mindent átfogó titokkal összhangban kell lennie a hitről szóló minden egyes tanúságtételnek; erre az egy titokra kell irányulnia minden hitről való tanúságtételnek.

2. E tanúságtételnek, amelyhez szükséges a megbízatás (a hit egyetlen tanúja sem beszél önmagától), hitelményből kell fakadnia, és pedig a Jézussal meg mindazzal szerzett élményből, amit az Atya vele kapcsolatban

véghezvitt. Ehhez az élményhez csak úgy lehet eljutni, ha valaki jelen volt, ha szem- és fültanúvá vált. Ezért bele kell mélyednie Jézusba, az ő titkába, az ő küldetésébe, szavaiba és cselekedeteibe, halálába és feltámadásába. Ez tulajdonképpen keresztény életének titka; ebbe a titokba nyert bebecsátást a keresztséggel (Róm 6). Mondhatjuk így is: fel kell dolgoznia – minden nap újból – saját keresztségét, azt, ami a keresztség által megvalósult benne. Csak így lehet eljutni Jézus meghittsége épülő megismerésére, Jézushoz, akiben és akinek hisz; csak így lehet eljutni hitélményre, a Jézus-titokba való beavatásra, amely titok alapján azután ő is elmondhatja magáról: "Amit láttunk és hallottunk, azt hirdetjük nektek." (1Jn 1,3)

3. A Krisztus-titok melletti tanúskodás hatékonyan csak a Szentlélekben történik: lelki (Lélek-beni) folyamat. A Lélekből és a Lélekben való élet nélkül nem lehetséges a hit tanúsítása, még ha valaki olyan okosan vagy jámborul beszélne is, mint aki mindent pontosan tud. Akiben viszont megvalósul az ilyen élet, annak a szava hat arra, aki őt hallgatja, néha még a szembehelyezkedő vagy közömbös hallgatóra is. Valóságosan ki lehet érezni, ha valaki hitélményből, az Istennel, Jézus Krisztussal való tapasztalatából beszél. Ahol ez a helyzet, ott másdrangúakká válnak a szavak, amelyeket valaki használ; beszélhet a múlt teológiai nyelven, amelyet megtanult, vagy a mai teológia nyelven és a mai szentírás-magyarázat ismereteinek birtokában. Ezeket (mellesleg szólva) nem elég csupán csak gépieken elhadarni, mert a lelki szó is megkívánja teljes önbevetésünket, amelyben kimondjuk saját magunkat, és szavunk csak ezzel kapja meg egyéni színezetét. Jól példázzák e tény az újszövetségi írások, az evangéliumok és az apostolok levelei. Mindent egybevetve: a Lélekben és igazságban való beszéd – ha valóban az – rátalál a maga szavaira.

Nem túl magas mindez, ha arra a feladatra gondolunk, amely napjainkban az igehirdetőre vár a prédikációnál és a tanításnál? Nem túlzottan kifinomult és szövevényes, ha azokra tekintünk, akik a prédikációt hallgatják, és akik részt vesznek pl. a hitoktatáson? Aki benne él a gyakorlati életben, az gyakran így gondolhatja. Ám a hitről szóló tanúskodás és a hithirdetés tulajdonképpen megalapozásának világosnak kell lennie, és világosan a szemünk előtt állnia; különben csak fecsegnénk, és a merő vita közben lelki-szellemi vonalon semmit sem teljesítenénk. Küldetésünk felülmúlja erőnket, amint a tanítványokét is meghaladta, hisz az Úr emberi felszerelés nélkül bocsátotta őket feladataikra. De nyitva áll számunkra, mint számukra is, az élmény útja ahhoz a valósághoz, amelyet ugyan fátyol takar el előlünk, amely mégis hordoz minket.

(Geist und Leben 47, 1974, 168–177)